

Socialetikken og det grundtvigske.

Af *Viggo Mortensen*

Vartovbogen 1984. Red. af Asta Paulsen, Jørgen Kristensen og Jakob Petersen. 148 s., kr. 52,45. Kirkeligt Samfunds forlag.

Socialetikken er den del af etikken, som beskæftiger sig med problemstillinger fra menneskers sociale samliv, som det udfolder sig i interpersonale forhold, institutioner og samfund. Og lige pludselig synes man at se sådanne problemstillinger alle vegne. Også hvor man ikke på forhånd forventer, at de dukker op, som nu f.eks. i Vartovbogen.

Og dog har grundtvigianismen, hvis mere etablerede del Vartovbogen er talerør for, bidraget afgørende til vort samfunds omdannelse, vel også i en etisk retning. I det hele er folkelighed det begreb, der antyder retningen, men tit nok blev der ikke draget konkrete socialetiske konsekvenser af det. Politisk forlovede grundtvigianismen sig med partier, der repræsenterede den liberalisme, der alene tilkendte markedskræfterne en styrende rolle, hvorfor moralske principper og normer tit kom til at hænge i luften.

På den baggrund er Vartovbogen 1984 en positiv overraskelse. Naturligt nok finder hele den nyvakte interesse for *fortællingen* frugtbar grobund indenfor grundtvigheden. Og i fortællingen grundlægges moralen. Så her får vi først Bibelhistorie fortalt af højskolelærer Hanne Rydal Knudsen, og det er enten for meget eller for lidt. For meget idet hun faktisk vælger en pointe i Davidshistorien, som er en anden end tekstens; for lidt fordi hun ikke, f.eks. psykologisk, går mere ind i historierne.

I lektor Finn Jacobis fremragende artikel, hvor han diskuterer, om historien kan erstatte myten, føres et stærkt forsvar for fortællingen, den mytiske fortælling. Med bevægende og morsomme eksempler fra antik og nyere historieskrivning godtgør Jacobi på forbilledlig pædagogisk vis, hvordan det trods ihærdige forsøg ikke er lykkedes os at afskaffe myten. Den er blot blevet fortrængt og fra det skjulte øver den sin indflydelse. Og Jacobis bestræbelser er at fastholde myten som nødvendig for historiens forankring og for at gøre ret overfor den enkeltes livserfaring. I historien hersker det upersonlige, de anonyme kræfter; men hvad der hænder den enkelte, det kommer myten med. Moralens grundlægges altså i de fortællinger, der ikke blot illustrerer, men også åbner for nye eksemplariske handlemåder; sådan kommer Anna Sophie Seidelins fortælling om sin egen barndom under overskriften »Opdragelse« også til at virke. Og samtidig antydes en ontologisk forankring af moralen, når hun slutter med at citere det 4. bud og sige, at det ikke er et vilkårligt bud men en indsigt i virkeligheden. Ligeledes får man en fin indsigt i den virkelighed, der var højsko-

leelevers tidligere og idag, gennem Ditte og Jakob Krøgholts skildring af forholdene på en dansk gennemsnitshøjskole midt i halvtredserne og midt i halvfjerdserne. De slutter meget optimistisk med de nutidige unges forventninger til højskolen: »De leder efter et univers ... De vil have lov at spørge, og de forventer og forlanger at få et svar. De gør højskolen mere nødvendig end nogen sinde. Og det er lige ved at være ideelle vilkår at lave højskole på«.

En helt fremragende socialtisk afhandling leverer skolepsykolog Harald Rasmussen, hvori han rydder godt op i de fordomme, vi alt for let kommer til at nære omkring fænomenet adfærdsvanskelige børn. Det er børnene, der bærer følgerne af den måde, vi lever og indretter samfundet på. Et kernepunkt i socialtikken er netop samfundets indretning. Kan det organiseres efter overordnede ideelle ideer, eller er man alene henvist til den økonomiske rationalitet? Eller ligger der i den frie debat og den herredømmefri kommunikation (Habermas) i kimform ideen til et samfund? Chefredaktør Karl Otto Meyer skriver om dette fra de danske sydslesvigeres synsvinkel. Om nogen er mindretallet afhængige af, at samtalen føres over grænserne.

Det mest karakteristiske, der er sket i nyere tid med disciplinen socialetik er, at den er blevet specialiseret og professionaliseret: Vi får erhvervsetik, journalistetik, medicinsk etik etc. Det frembyder nogle problemer, men giver også nogle chancer. Det bliver nemlig muligt at drive de etiske overvejelser i større nærhed til de faktiske forhold; men samtidig bliver det ofte en tænkning indenfor systemet, hvorfor etik undertiden bliver et spørgsmål om at legitimere den praksis, der allerede findes.

Disse træk ses også på bioetikens område, hvis centrale problemstillinger behandles meget kompetent i lektor Svend Andersens artikel om Bio-teknologi og menneskeværd. Udviklingen indenfor dette område (gensplejsning, »reagensglasbørn« og kloning) ansues som en teknologisk udvikling og sættes ind i et videre samfundsmæssigt perspektiv og perspektiveres ved hjælp af nogle litterære fremtidsvisioner.

Om noget sted ser vi her socialtiske spørgsmål dukke op.

Grundtvig taler naturligvis ikke om socialetik eller overhovedet om »det sociale«, for han talte ikke latin, men dansk. Alligevel var sagen der hos den gamle selv, og den er i hvert fald uomgængelig, skal man idag hævde det grundtvigske på tidens betingelser.